

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam: ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad cat olicarum partium: proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általatok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felolvasó szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**
Egyes számok kaphatók: a dobánytözsdekben.

A munkásokért.

A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíj Egyletének közgyűlésén mondotta Dr. PROHÁSZKA OTTOKÁR megyéspüspök.

Az emberi életnek is van gyökere és virága, van primitívebb s van fejlettebb tevékenysége; a gyökér s a primitívebb tevékenység a lét- és fajtentartás, a virág s a fejlettebb tevékenység pedig az ember szellemi, erkölcsi, jogi világa, intézményei, lelki kulturája. A ki az utóbbit akarja, annak az előbbit is kell előmozdítania s biztosítania; a ki virág s illat után áhitozik, annak a gyökeret kell ápolnia s termékenységet övnia. Azért jár e két tevékenység karonfogva s azért háramlik ránk mindkét érdeknek létfentartás s jobb-lét magasabb fokainak s azok biztosításának kötelessége.

A magyar társadalomnak hatványozott buzgalommal kell ezen dolgoznia; munkásképeinek meg kell teremtenie a jobb-lét intézményeit; magasabb szintűre kell emelnie az életmódot, biztosítani kell sorsát az eshetőségek ellen; szövetségzetei adjanak neki kenyeret, mikor karjai lehanyatlanak s rokkantságában gyamolíták s vigasztalják életének alkonyát. Sürgeti azt a környező, magasabb fokon álló társadalom; sürgeti a fejlődésnek, a jobb embernek bennünk is felébredt ön-

tudata. Elmaradtunk; népünk a rendiség-szellemében lefogva igénytelen egyszerűségben élt, oly háztartással, mely az európai ember csodálkozását hívta ki. Munkáviszonyaink a kis- és nagyiparban is csak az utóbbi években változtak el előnyösebben. Az új életmód, az öntudatosabb ember léte most kopogtat ajtónkon erősebben s ki nem vonhatjuk magunkat igényeink kielégítése elől.

Itt van a helye a szociális társadalmi tevékenységnek; itt lépnek föl az új földadatok s az új kötelességek úgy a munkásrétegek, mint az egész társadalommal szemben. S e kötelességek elől ki nem tér sem a nagyközönség, sem a munkásság.

Példa rá ez az egylet, a „Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíj-egylete,” mely ma itt gyűlést tart, hogy eszméit terjessze s a társadalmat épűgy mint a munkásságot cöljai, törekvései iránt érdeklődésbe vonja. Egyesült benne a társadalom áldozatkészsége a munkások öntudatos s reális törekvéseivel; összegyűjtött oly tőkét, mely az egyletet a társadalmi, humanitárius egyletek leg hatalmasabbjai közé emelte; kezdete óta annyi ügybuzgóságát, annyi nemes érzést s testvéri összetartást foglalt le, a mennyiről csak lelkes hiveink álmodhattak s számottevő, nagy anyagi segélyek mellett a legáldásosabb befolyást gyakorolt a munkásainkra.

Meggyőzte őket, hogy igenis a jobb-létre való törekvés s esélyeink biztosítása nemes s elengedhetlen kötelesség, melyet nem teljesíteni szűgyen is, gyávaság is. S ugyanakkor öntudatukra hozta, hogy ezt a kötelességet nekik önmaguknak kell teljesíteniük, s bármily foku társadalmi segítség mellett a földadat megoldóknak első sorban maguknak a segélyt élvező munkásoknak kell lenniük.

S a munkások megértették e komoly kötelességet; átérték helyzetüknek tartatlanságát s mert a szó nemes értelmében öntudatosak voltak, volt lelkük hozzá áldozatok árán is megteremteni boldogulásuk biztosítékait.

Ezt tisztelem én a Magyarországi Munkások Rokkant- és nyugdíjegyletében: szociális, önszegélyző jellege van, irányzata a legnemesebb testvériség s nem osztály-harcot prédikált s nem hadakozni tért, hanem ébreszteni, tömöríteni igyekezett s ránevelte a munkásságot, hogy érezve erejét, teremtően dikciók helyett-életet. S ebben a nehéz földadatoldásban még abban is előnyösen üt el más ez irányú magyarországi szociális mozgalmaktól s intézményektől, hogy a maga lábán áll s nem az államhoz fordult első sorban, hanem maga segített önmagán s a siker ritka mértékben kísérte ez önszegélyezési kísérleteket.

Legyen Isten áldása rajta! Fejlődjék,

Mirko, a kis koldus.

— A „Fejérmegyei Napló” tárcája. —

Többszörösen néztem őt, mikor a csacsiján (fóután) járt-kelt. Az arca sápadt, teste erőlen, rajta sápadt rongy; a szíve elszorul az embernek, ha látja a szegény fiút. . . . Kunyorálni nem kunyorált soha, hanem megállapodik valahol a csacsiján és kinyújtja a kezét kérésre. Még ha köből volna is a szíve, mellette el nem haladhatná, a nélkül, hogy könyöradománnyal meg ne ajándékozzad. . . . Mirkonak hívták.

De hadd meséljem el a történetet.

Történt ez egy kemény téli napon, a milyen csak nálunk szokot lenni. A szél szüntelenül fujt s a földről hatalmas hófelhőket kavart föl, melyekkel mindent elborított. Itt ott a háztetőkről cserepet szakította le másutt pedig bádogsöveket vitt el magával. A csacsiján senki sem látta. Az emberek onnan a boltokba, raktárakba menekültek, a hol meleg tűz mellett politizálnak és a napi ujdonságokat tárgyalják.

A szegény Mirko pedig elrejtőzött egy fal-szögletben, épen a Grkovic boltja közelében s újjajba lujt erősen, hogy megmelegedjen.

Csak egy hosszú anterija (kabátféle) volt rajta, mely több helyütt annyira rongyos volt, különösen az ujjain, hogy pamutbélése kilógott. Ezenkívül volt még alsónadrágféleje, oly rossz állapotban, hogy itt ott meztelennék lehetett mondani. Lábbelije nem volt egyáltalán, hanem ugrándozott a szegény egyik lábáról másira, hogy némi meleghez jusson.

Épen arra haladt Szila, a pék perceivel s kiáltja: Friss perecz, tessék friss perecz!

Mirko kilépett rejtékéből a csacsijára úgy, hogy a pék észrevette.

— Hát te mit csinálsz itten, szerencsétlen flótás! mondá a pék, észrevéve Mirkót.

— Mit csinálhatok? Állok.

— Hát akkor állj csak továbbra is, mondá és elhaladt mellette.

Mirko éhes volt nagyon, de azért nem szaladt utána könyörögni, hanem visszafordult és újból melengette ujjait és ugrándozott egyik lábáról a másikkra.

— Mit csinálsz, Mirkó? kérdezi tőle egy inasgyerek. Miért nem melegszel valahol?

— De hát hol melegedjem?

Az inasgyerek szintén tovább haladt. Kevésre rá jött egy török aga, majdnem úgy felöltözve, mint egy-basa. Hetykén lépegett, mintha azt akarná mondani: Mibe kerül ez a Moszta! (Hercegovina fővárosa.)

Észrevezte Mirkót.

— Kite vagy gyerek? kérdezi tőle.

— En szerb vagyok, mondja Mirkó s tekintetét reá fordítja.

— No s hogy hívnak?

— En Mirko vagyok.

— Es mit csinálsz itten?

— En, semmit.

A török aga kihuzza pénzcacsokját a sziláhból (öv) és kinyítja. Nesze, mondá, vegyél kenyeret. . . s ezzel egy-cvancikot (huszonöt krajcáros ezüstpénz) nyújtott át neki.

Mirko szeme felélenkűl az örömtől, mikor

megpillantotta a pénzdarabot s ujjongva kiáltja az agának: Eljen! . . . Mikor az aga már megszűbb volt, egy boltos azt kérdezi Mirkótól:

— No és tudod-e, kicsoda az az aga?

— Nem én, mondja Mirko.

— Ő az a Hadzsics nevű szűszegő török aga, aki három vagy négy szerbet tett el láb alól.

Mirko megdöbbenve kérdi:

— Micsoda, hát ő az?

— Ő bizony.

Mirko meghökken s látszik rajta, hogy tőri valamin a fejét s egyszer csak futásnak ered teljes erejéből.

— Hé, Mirko, hová, hová? kérdi a boltos. De Mirko rá sem hederít, csak tovább szalad.

S végre utoléri a török agát.

— Aga uram! kiált feléje.

— Mit akarsz? kérdi a török aga.

— Itt a cvancikod.

Az aga elcsodálkozik.

— Micsoda, hát nem kell neked?

— Nem kell.

— De hát miért nem, Mirko?

— Azért, aga, mert nem kell.

S erre a pénzdarabot az aga lábait elé dobja s visszazalad rejtékéhez, a hol újból melengeti ujjait és ugrándozik egyik lábáról a másikkra.

Eredetiből fordította: **Stojits Ivan.**

Mai lapunk 4 oldal.

00000302

hajtjon, foglaljon tért a magyar munkásosztály széles rétegeiben! Erleltesse mindenütt azt a fölfogást, hogy a társadalmi bajokon erőteljesen csak az illető osztály közreműködésével lehet segíteni. Az mozogjon, az induljon, az az osztály hasson ki a többiekre, a mely szenved; de ne utazzék csak frázisokban s teoriákban, hanem teremtsen intézményeket, melyek a mellett, hogy a jobblet forrásai, egyszerűmind futóárkuk, sáncul szolgáljanak hődi-tásának harci vonalain.

E törekvésben a társadalom minden tagja kezett fog a munkások megélhetését, kiérdemelt nyugalmát, szerencsétlenségük enyhítését célzó intézmények megteremtésében. Testvéreknek bizonyulunk, ha e célt lelkesen szolgáljuk. S ha sokan a szociáldemokráciát új vallásnak mondják, mi e testvéri szeretetben, ez igazi szociális egyetértésben s együttműködésben a régi vallásra, a szamaritan olajos kezére mutatunk. Legyen e társadalmi kötelességünk teljesítése oly édes, mint a szeretet, oly erős mint az áldozat, oly istenes, mint a vallás s a fáradt vagy rokkant munkások békéje s boldogulása lesz dicséretünk s örömünk!

ÚJDONSÁGOK.

Időjelzés: hűvösebb, elvélve csapadék, zivatar.

Bilkei Ferenc a Fejérmegyei Napló felelős szerkesztője hosszabb tartózkodásra Veneziába utazott.

A hőmezővásárhelyiek. Hőmezővásárhely intelligenciája, majdhérm az egész városi tisztikar, egy pompásan működő dalárdát tart fenn, amely a héten dunántúli körútra indult. Csütörtökön indulnak hazulról Bajára, Mohácsra, Pécsre, ahonnan szombaton Keszthelyre érnek. A Balaton után hétfőn d. u. 5 órakor városunkba érnek s este a Vörösmarty-kör tövárosi helyiségekben hangversenyt rendeznek. Városunk az előkelő testületet magyaros vendégszeretettel óhajtván fogadja, *Hauranék József* polgármester vasárnap d. e. egy bizottságot hívott össze, amely a következőket határozta: A vasutnál küldöttség fogadja az érkezőket, akik az erre felikert magánosok fogatain fognak a városba érkezni s magánházaknál, középületekben és vendéglőkben helyeztetik el. Este fél 9-kor lesz a hangverseny, amelyre mi is a legmelegebben hívjuk fel az érdeklődők figyelmét. Hangverseny után persze banket lesz, amelyre (egy terütk 3 k.) szintén a legszívesebben kérjük a hölgy- és uri publikum részvételét. A kedd délelőtti portyázással s a város nevezetességeinek (?) megtekintésével telik el, mely után a vásárhelyiek szíves kíséret mellett délután Budapestre s onnan haza utaznak. Az értekezlet *Kovács Alajos* v. biz. tagot kérte fel az elszállásoló bizottság elnökévé, aki agilis s valóban arra való ember lévén, biztosíték arra nézve, hogy a vendéglátás eme része teljes sikerrel bízasson.

Templom renoválás. A biskei templomot a napokban kezdik renoválni, belül ufogaj festve és aranyozva, mely munkálatokat a budapesti *Gavora és Hausner* cég teljesíti.

Amerikába. *Solyms Oszkár* áldozópap, aki a mult évben a Szent Imre-konviktus vezetője volt, Amerikába utazott. Egyelőre Clevelandba megy, ahol a magyarok nagy számban vannak s ahol lelkes, buzgó papok százféle munkát találnak maguknak. *Solyms Oszkár* nem szándékozik hosszabb időt tölteni az igéret földjén.

Közigazgatási bizottsági ülés a vármegyén. Ma délelőtti a vármegyei közigazgatási bizottsági ülés volt, melyet 9 órakor nyitott meg az elnökölő főispán.

Első sorban az alispán adta be jelentését,

mely szerint május hórl maradt elintézésre 22 ügydarab, ehhez jött júniusban 1100, ebből elintézés alá került 1100, maradt 22.

A Szent György kórház elmebetegének száma 24.

Néhány vármegye ártir, hogy ebbeli kérvényét, hogy a földmivelügyi miniszter a takarmány kivétel tiltsa el, a bizottság Koller Pál indítványára, magáévá tette.

Az ügyészség és árvaszék jelentése semmi fontosát nem tartalmazott.

A főorvos jelentése szerint a mult hóban 2893 betegség fordult elő.

Az állategészségügy kedvezőtlen. Több ragályos sertés betegség lépett fel. A betegségek okozói a kupecsek és kóbor cigányok.

Turján József pénzügyigazgató jelentéséből kitűnik, hogy a kincstári követelés 2.388.932 k. Erre befizetett adó 1.949.608 korona. Hátralék 1.939.323 korona.

A pénzügyigazgató indítványára a bizottság 50 k. pénzbüntetéssel sújta a nagyperkátai jegyzőt, ki hivatalában súlyos mulasztásokat követett el.

A főmérnök jelentésével kapcsolatban tárgyalta Sárkeresztur kérvényét, hogy a Sárobgárdi vasutvonalon a 7 számú órháznál megállóhely létesíttessék, pártolja a bizottság, ugy szintén polgári közpösznek kérvényét is mely szerint az építendő balatonparti vasut egyik állomása ne a tervezett László major, hanem e helyett a polgárii szőlőhegy legyen.

A tanfelügyelő jelentésének tudomásul vétele után a főispán kifogást emel az ellen, hogy a tanitók az iskolát a szünidő alkalmával saját céljaikra használják. Latott olyan iskolákat, melyekben a tanító beköltözött a szünidőre, sok helyen az iskolákat baronifényezésre, selyemhernyó tenyésztésre használják, néhol takarmányt raktároznak az iskolába.

A főispán indítványára elrendeli a bizottság, hogy a tanfelügyelő körrendeletben hívja fel a tanitók figyelmét az iskolák tisztántására s utasítja a községi orvosokat, hogy az iskolákra ügyeljenek.

Az ülést Koller Pál közigazgatási előadó jelentése zárta be.

Vakmerő betörés. A tegnapi napnak újra meg volt a maga szenzációja. Olyan szenzációja, amely újra megérdemli, hogy napokon át beszéljenek róla s Fehérvárt is azok közé a városok közé számítsák, ahol nagyon sok mindenféle sikerülhet.

Tegnap reggel fél 8 óra tájban egy fiatal ember egy ruhából font kötélen ereszkedett le Wertheim Armin bérli Ligetsor 1. sz. lakásából. Futásnak eredt. A kik látták, pedig vagy huszant lárták, tisztaban voltak a helyzettel, hogy tolvajjal van dolguk s bánás nélkül hagyták továbbutni, a mely jó szerencsét a bűnös felhasználva csakhamar teljesen el is tűnt a láthatárról.

A tolvaj egy 22 év körüli barna hajszu fiatal ember, a ki fekete kalapot, fekete nadrágot, szürke kabátot viselt, még este, esetleg kora reggel alkulcsal bement Wertheimék emeleti lakására, a kik távol vannak a vöröstől. Ugy látszik, hogy ismerte a viszonyokat és azért első sorban biztosítani akarta magát. A folyosó ajtaját elzárta és belülről elreteszelte. Azután befejezte az ajtót s az egyik fölfeszített szekrényben megtalálván a többi szekrények kulcsait, nyugodtan látott a csomagoláshoz. A szekrényeken, asztalokon, székeken szépen összerakta már az elemelendő ezüst evőeszközöket, arany ékszereket stb. Hogy a zsebbe is kerüljön valami, egy 4000 koronát érő gyémánt fülön függőt és egy gyémánt nyakéket ellett. (Az eddigiek szerint ennyinek az elvesztéséi konstulák.) Az egyik szobába, a hol Wertheim Juliska nászajándékai voltak (vagy 20 ezer korona értékben) még nem jutott el az ípsé. Fél 8 órakor megzavarták. Csereperek akartak a tetőre jutni s a folyosón kellett volna keresztül menniök. Próbálták kinyitni, nem sikerült. Segítségül hívták Kis Teréz szakácsnőt, a ki miután hasztalan igyekezett kulcsal kinyitni az ajtót és sejtven, hogy baj van, azt ajánlotta, hogy feszítsék be az ajtót. A nagy zaj természetesen megzavarta a betörőt s menekülni igyekezett. Másfelé nem mehétvén, az erkély felé próbálta a szökést. A magasságot egy kissé magasnak találván s kimélendonek

vélvén becses tagjait, az egyik butorról leemelte a nyári jakarót, hirtelen összefonta és ereszkedett lefelé. A hirtelen köbél elszakadt s a magasugró lezuhant a gyalogjáróra. Molnár Minály táviratküldő éppen arra karikázott s majd leest a kerekéről, mikor a lepótanyó alak közlébe hullott. Azonban vitéz férfi lévén, első sorban arra gondolt, hogy a gonoszról revolver is lehet, azért nem üldözte, nem is kiabált, hanem karikázott tovább. A színház előtt látta posztolni Bögyös József rendőrt, figyelmeztette, hogy egy gonosz most ugrott le az erkélyről, hát fogja meg, ha meri. A rendőr rögtön felült a biciklire és rohant északra. Mindez-persze vagy két percnyi egéruat engedett a menekülőnek. Bögyös ugy okoskodott, hogy a tolvaj a Sár-után fut végig s a Rózsás-kert felé menekül, azért a Malom-után akart eléje kerülni, hogy szembe találja. Annak azonban több esze lévén, valamelyik házon keresztül a csatornának vette útját. Ő pedig a Rózsás-kert bokrainak átkutatásához fogott. Simon-Sándor rendőrkapitány azonnal 10—12 embert küldött szét a városba, különösen a Palotavárost és Tóvárost ajánlva. Az utolsó jelet a reáliskola mögötti háznál találták. A tolvaj ugyanis a Rózsás-kert fölől lefelé szaladt a csatornaparton, ott találkozott Lakatos Gyurkával, a helybeli cigányság, városunk szeretett szülőitének szépen borotvált fekete császárszakálú vajdájával, azzal gyors és fontos megbeszélni valót intézett el, azután a zugonál átmenvén, a korcsolyaegylet irányában eltűnt. Lakatos Gyurka egész délutánig nem volt látható. Elszólt. Mikor d. u. a rendőrség színe elé jutott, a szemtanu bizonyítása után beismerte, hogy a kérdéses fiatalemberrel találkozott, beszélt is vele, de hogy ismerné, vagy pláne, sejtnei merésznél, hogy az valaha rosszban törté a fejét, az ki van zárva. Ő róla, szép szakálú, mosolygó cigányvajdáról illet még fel se tételezhet az, a ki őt és patyolat lelkületét ismeri.

A rendőrség estig vagy tíz gyanús alakot letartóztatott, a bűnösnek azonban egyáltalán nem akadt nyomába.

Ezen eset legjobban bizonyítja, hogy az ilyenemű károk ellen az egyedüli védekezést nyújtja a betöréses-lopás elleni biztosítás, melyet a *Trieszti Áll. Biztosító Társaság* (Assicurazione Generali) helybeli főnyökségénél: a *Közigazgatási Bank és Takarékpénztárnál* legutányosabban lehet eszközöztetni.

Kerekpár verseny. A 1. hó 7-én Fehérvár és Péth között lefolyt kerekpár versenyben a győztesek voltak: Kléber János, ki rekordot javított, 56 per-ről 56 p. 35 mpercre, a versenyben I. Kátóczy Gyula (56 p. 34 mp.), II. Bagonyi Elemér (57 p. 35 mp.), III. Hirling Ferenc (58 p. 35 mp.), IV. Stankovics-Béla (60 p. 10 mp.), V. Mayer Lajos (60 p. 15 mp.)

Adomány. A Felmayer-gyár részvénytársaság az égő gyár oltásában résztvett tűzoltóság-nak 100 kor. jutalmat adott.

A pótlólei rablőgyilkosság ügyében — a mint már megirtuk — megtörtént a váravárt fordulat. A nyomozás már hetek óta Dolezsálek (Dolezsai, Horváth, Kovács) Károly személyében kereste a bűnöst. A nyomozás szálait Zákits Sándor erdő vállalkozó irányította Dolezsálek személye felé s ezért a Gulner-Gyula pestvármegyei főispán által kiűzött 500 kor. pénzjutalom első sorban őt illetné, már t. i. ha Dolezsálekre valamiképen rá lehetne bizonyítani a gyilkosság elkövetését. Hogy azonban Dolezsálek a végtetekig tagadni fog, az egészen természetes és ravasz, kitanult hüncut lévén, a kinek lélekéhez egyébként is egész sereg apróbb büntetett tapad, — a tagadás hasznára is lesz. *Rábizonyítani az eddigiek szerint semmi nem lehet.* Nincs egyetlenegy jel, a mely biztos adatot szolgáltatna ellene. Magánál a tett elkövetésénél nem látta őt senki 3—400 lépésnél közelebből. A kik gyilkosság színtelye felé menni és onnan előjönni látták, az arcát nem figyelhették meg s ha esetleg látták is, nem vizsgálták annyira, hogy tanuskodásuk biztos nyomra vezesse. A legfőbb bizonyító tanu Kostyelik József: vendég-lős lehetne, a kinek vendéglőjében Magyar János a gyilkosság reggelén 8 órakor együtt reggelizett egy fiatal cifrőrről, a kinek személyleírása rá illet Dolezsálek. Károlyra. Mikor azonban Kostyelik Józsefet szembeistették Kostyelikkel, ez kijelentette, hogy a kérdéses egyén nem azonos

Dolezsalekkel. Ez lett volna a legfontosabb adat s ma már ez is megismerésünkre tekintendő. A Dolezsaleken levő ruhadarabon kívül egyáltalán semmi sincs, a mi bünyjel lehetne s így a konok tagadás rövidesen meg fogja neki hozni a szabadulás óráját.

Elvesztett Magyar Jánosnak egy postatakarékpénztári könyve is — ezt ámbár tudtuk régen — de a vizsgálat érdekében nem irtuk meg eddig. A könyvben 400 kor. körül volt már pénz s Magyar János szorgalmasan rakosgatta bele a fölöslegét. Ez a gyilkosság alkalmával vele volt s eltűnt.

Dolezsalek Károly Rákosszerkezton született. Most 36 éves. Arva gyerek volt s kizűlt a világra. A jót nem ismerte s könnyen haladt a bűn útján. Megfordult az országban mindenfelé, szóval csavargó életet élt. Megtanult többek közt oláhul is. A fővenyi csárdában mint minden szolgált és nagy barátságban volt Magyar Jánossal, a ki gyakran mulatott vele és sokszor fizetett neki. A kettőjük társaságának harmadik tagját gyakran Zákits Sándor képezte, a kinek nővére Pötöllén tanítónő. Magyar Jánosnak bőven levén pénze, gyakran és bőven fizetett a barátainak s mint kényeztetett jóbarát, nem sok titkot tartott magánál, sőt szívesen dicsekedett gazdájának bizalmával, a ki néha ezreke menő összeget is szállított vele. A gyilkos így tudta meg, hogy Magyar mikor hozza a pénzt, hogy nem 2-kán, hanem kivételesen 3-kán s tudta azt is, hogy nem a rendes középűs uton, hanem a rosszabb első dülő uton fog bemenni.

A gyanút Zákits Sándor irányította Dolezsalekra, a ki két héttel a gyilkosság előtt távozott a csárdából.

Dolezsalek pénteken Szerégyesen volt és munkát keresett. A gyanús külsejű alak többeknek feltűnt és figyelmeztették rá Széll Mihály csendőr-örsvezetőt, ki a korcsmában ráis talált. Rögtön vallatásra fogta. Dolezsalek tagadott és csak a motozásnál, a Dolezsalek névre kiállított cseléd-könyve megtalálása után vallotta meg igazi nevét. Addig Kovácsnak mondotta magát. Még aznap este beszállították a helybeli törvénytörző fogházába. Babcsák János csendőrmester átkísérte az ügyészségtől a csendőrlaktanyába, hogy a vallásnál kéznél legyen. Tudósítónk fölkereste a bűnöst, a ki az egyik legényeségi szobában volt. Egy szuronyos csendőr állott mellette, ő pedig háttal a szobában levőknek, a földön ült. A két keze elől láncsal volt összekötve. Az őrsvezető szállítására fölállott. Középtermetű, sovány, szikár, csontos alak. Az arca erősen le van süvve a jüllési naptól. A haja gesztenyebarna, a bajusza ritka, rövid s azután itélve nem látszik többnek 25 évesnél. Szakállát borotváltni szokta. Az orra jellegzetesen vékony, hosszú. Barna, vastag flanel kabát volt rajta, durva vászon gatyja s csizmából levágott papucs, a milyet az aratók szoktak viselni. Erdemesnek tartjuk még jellemzésül felemlíteni, hogy mint katonáról megjegyezték, hogy kitűnő lövő volt.

Bátran s határozottan felelt minden hozzáintézett kérdésünkre. Látszik, hogy teljesen tisztában van önmagával. Tudja, hogy a legkisebb beismerés a nyakába akasztaná a kötelet. Óvatossá került minden, a mi a Magyar Jánossal való közelebbi ismerését elárulhatta volna.

- Maga sokszor mulatott a Jánossal.
- Nem itam én, kérem, soha a poharából.
- Nem is a poharából, hanem a borából.
- Nem kellett nekem az övé soba.
- Hiszen nem egyszer támogatta is hazafelé, mikor az többet szedett be a jóból.
- Az nem igaz. Sohase történt meg.
- Nem érzi nehézkre a lelkét ekkora bűn után.

— Nem én kérem, felelt bátran farkasszerűen nézve s még el is mosolyodott a belső nyugodtság bizonságául. — Csak az bánt, hogy

olyan semmisségeit, azért az egy-két kis lopásért ide-kölet jutnom.

— Pozsonymegyében is járt Zavarón s mikor Fehérvárról kérdezték, zavarába jött és megszökött.

— Nem voltam én kérem arrafelé. Meg tudok én minden napot mondani, hogy a múlt hónapban merre jártam.

Szóval Dolezsalek tagad és tagadni fog ezután is; hácsak valami véletlen körülmény folytán ki nem esik a szerepéből. Annyi bizonyos, hogy kilencvenkilenc százaléknyi bizonyossággal ő követte el a bűntettet, mivel azonban megfelelő bizonyítékot ellené felhozni nem tudnak, a vizsgálati fogság után kénytelenek lesznek őt szabadon bocsátani. S ezen a fehérvári közönség nem fog túlságosan csodálkozni. Hiszen pár év előtt egy szenzációs rablógyilkosság alkalmával az egész város egy ember kőrre fonta a gyárú minden szálát, mivel azonban a megfelelő bizonyíték hiányoztak, a bűnösnek ideje volt mindent eltitelni s így az esküdtek az ügyész beszéde után nem bűnösnek mondták a vádlottat. Ez az eset most még könnyebben meg fog ismétlődni.

Babcsák János csendőrmester tegnap két csendőr kíséretében kivitte Dolezsaleket a helyszínére, Pötöllére, de eredménytelenül visszahozta: újra fehérvárra.

Szülőhegyi kisebb olcsó lakást keresek 6—8 hétre a Fehérvári hegyen szép, árnyas helyen. Ajánlatokat az ár megjelölésével alábbi címre kérek **R. I.-né**, Budapest, VIII. Nap-u. 28. szám.

Szülői gondatlanság. Sár-Egres községben lakó Farkas József kis fia, az alig másfél éves kis Ferkó magára hagyva játszadozott az udvaron. A porban játszadozó kis gyereket megtámadta a szabadon járó dísznő, s fülét leharapta, karján és fején pedig súlyos sebeket ejtett. A gondatlan szülőket majd a bíróság hívja számításra.

Az utca porából. Érdekes lelet jutott Almásy Ferencné: asszony kezébe közép vasárnap reggel a Rákóczi-utcán jártában. Az asszonynéni a mint dolgozott a kora reggelen, az utca porában 700 koronát látott heverni bankóban. A pénzt nagy örömmel fölszedte s mintha a sajátja lett volna, szépen hazaballagott vele. Az esetnek több tanúja is volt, kiknek az eset föl sem tűnt, mert a kis hamis váltig azt erősitgette, hogy a pénzt ő vesztette el, mikor adóba akarta vinni a város házára. Eddig csak rendben volt a dolog már ami Almásy néni illeti. De nem így Lánckzy Istvánné, József-u.-7. sz. lakos részéről, aki megjelent a rendőrségen és előadta a pénz történetét olyképen, hogy a pénzt kezében tartotta s mikor a ruháját fogta, hogy sáros ne legyen, eközben a pénz kezeiből valahog kiesett. A rendőrség azonnal nyomozni kezdett s kitűnt, hogy a nem becsületlen megtaláló Ifj. Almásy Ferencné, Könyök-u. 12. sz. alatti lakos. A pénzt meg is találták az udvaron levő venyige közt elrejtve. Csak 2 db. százkoronás hiányzott belőle, melyre nézve Almásy néni azt a felvilágosítást adta, hogy ő csak 5 db. százzal tud előadni, mert csak annyit talált. Az asszonynéni persze majd a bíróság elveri a port.

Életveszélyes esés. A Sárbogárdhoz tartozó Hatvan-pusztán a napokban a padlás létrájáról alázuhanat Reng Józsefné cselédasszony, miközben a padlásról lisztet hozott le s az esés következtében oly súlyos sérülést szenvedett, hogy életben maradásához kevés a remény.

Betörés. Ilyen cím alatt követett el valami ismeretlen tettes egy fényesen sikerült műveletet Kecskán Izidor ügyvéd Megyei-ház-utcai lakásán, hol egy szekrényt feltört s onnan 90 koronára készpénzt elemelt a lopott pénzzel aztán

elillant. A rendőrség nyomozza, de ezideig még nem csípte meg a betörőt.

Hopp! Hopp! kiáltott tegnapelőtt reggel Szabó Miklós pákozdi kocsi, midőn a Hatvan robogott el. De akkor már későn volt, a kerekék átmentek Perces Istvánné úrhídi lakos derekán és súlyos sebesülést ejtettek. A még sebesült asszony a kocsiát fejféltette a rendőrségen.

Zabtolvaj. Geiger János már nem egyszer ült a vádlottak padján tolvajlás miatt. A gabonát lopja különös előszeretettel. Most legújabbán is amint került a vádlottak padjára hogy Bogár Páltól 3 zsák zabot lopott. A legény tagad eszeveszette, de nem viszi el szárazon.

A kath. tanító a ker. szociális tevékenység terén.

A „székesfehérvári egyházközségi római kath. iskolák tanítóiának egyesülete” 1906. június hó 28. Székesfehérvárott megtartott közgyűlésen elfogadott pályányertes dolgozat.

Irtá: **Röchlénbach Ferenc,**
eskávnyi tanító.

(Folytatás.)

3. Sok kéz, hamar kész. Elegendő munkás kéz annak idején végzi a szükséges dolgot, munkások hiányában a legjobb gazda sem éri el a kívánt eredményt. Magyarország agrár állam, sok és szakértő munkásra volna szüksége, hogy kihasználja az őseink vétéről áztatott drága földet, mely termékenységre nézve egész Európában az első helyet foglalja el. Es mit látunk? Azt, hogy fiatal, erős férfiak a tengeren túli világgrészebe vándorolnak szerencsét próbálni, mert nem találhatnak itthon munkát és kenyeret. A kivándorlás megszüntetése végett neveljük a gyermeket hazaszeretetre, erre lelkesítse őket dicső őseink példája, hogy átérzzék a költő eme szavait: „Oh mely igaz, szép a világ, bár láthatnám minden zugát. De még sem lennék hazámtól örömet” sokáig távol, igen; itt az édes haza határain belül éljen boldogan minden magyar. Hogy ez így legyen nem elég a tanítóság hazafias munkája, törvények kellene, melyek a munkások és kisgazdák megélhetését biztosítják. Gyárak kellene, melyek a nyers terményeket feldolgozzák. Legyen a kormányának gondja arra, hogy a termelők, s ne a cenzalok, kereskedők, tehát a zsidók tegyék el a hasznót. De hol vannak gyáraink? Ausztriában. A liberális korszak alatt szomzódaink gyárparpa fejlődött, népe vagyonosodott, mi pedig iparunk fejlettségét, pamagását, kisiparosaink bukását, gazdáink elszegényedését vagyunk kénytelenek szemlélni. Ne vigyük tőkepénzes nagyuraink pénzüket az angol bankba csekély kamatrá, hanem építsenek gyárakat, dolgozzák fel a nyers terményeket itthon! Ne adják a nagybirtokosok földjeiket a zsidóknak, hanem parcellázva jutassanak néhány holdat földhész népünknek és megszűnik a kivándorlás. Jólét fog honolni a pád-földes házakban, melyet el nem fog hagyni annak kéréses tenyerű tulajdonosa! A cselédek és munkások zsarolása, a nemzetközi valástalanszellel terjedése adja a vándorbotot testvéreink kezébe. Vegyünk példát a méhekől. A jól képzett méh nem repül idegen kapfába, magáéba gyűjti az édes nedvet, az illatos virágot. A rajzáson kívül csak akkor vesz bucsut az ősi fészektől, ha nagy szárazság, vagy a gazda kapzsisága folytán éhség fenyegeti. Ily esetben felkerekedik az egész család, repül egy jobb táj felé, mely nekik megélhetést biztosít. Ily esetben szociáldemokrata lesz belőle, magáéva téve azt az elvet: „Ubi bene, ibi patria.” A tőkepénzes urak száraz közönye, kapzsi önzése neveli a hazáiban b... és ez szaporítja a kivándorlókat.

4. Egyestüléshen van az erő. Egy szorgal-

AZ „ÁRPÁDFÜRDŐ”

USZODÁJA
megnyílt.

mas, becsületes ember tiszteletreméltó, de egy-maga gyenge valamely nagy, az egész társadalomra kiható intézményt létre hozni. Egy méh, legyen: az bár szorgalmas, a legjobb időjárás mellett sem fog sejteteket építeni és azokat mézzel megtöltöni. Ha a méhek építeni akarnak, egymás-ban kapaszkodva láncot alkotnak, a mézhordásban egymással versenyeznek, ösztönözik a fiatalokat és bámulatos az eredmény. Egyesült erővel sokat tehetünk. Hirnevesszociológusaink, mint dr. Prohászka Ottokár megyéspüspökünk, ez az egy-házi és társadalmi kitűnőség, az elnyomottak lelkes barátja, a ker. szocializmus magyar apostola sürgeti az egyesülést, szervezkedést. Hogy e téren haladunk, azt mutatja az is, hogy a különféle kath. egyesületek közötti szoros viszony fejlesztése céljából megalakult a „Kath. Egyesületek Közvetítő Irodája”, mely összhangja, hirdetője a magyar katolikusok összetartozásának, melyből sokoldalulag ki fog indulni az a gazdasági tevékenység, mely a nép sorsának javításáért fog sorompóba lépni.

Ki ne látná, miként alakulnak egymás után a különféle szövetezetek, egyeték azon célból, hogy a szociális kérdés ker. alapon gyors és biztos megoldást nyerjen. Sajnos azonban, hogy sok faluban még mit sem tudnak erről. Az erre hivatottak tétlenül nézik, mint sülyed az ifjuság az erkölcsatlenség posványába, mint szegényedik a nép, mint terjed a korupció. Katholikus tanító! nem esik meg ezeken a szived? Tudom én, jól látod te e kétségbeesítő dolgot, de saját nyomorúságos sorsod miatt nincs kedved a más bajával törődni (igaz l) Buzdul fel kegyes főpásztorunk példáján, ki azt mondta: „Nekünk kell a világot előbbre vinnünk s a szenvedő és elnyomott embereket felemelnünk; nekünk kell egyetértőnk azokkal, kik az emberi életből, javakból s jogokból még keveset bírnak, nekünk kell az emberiség küzködő felének pártját fogunk.” Ő az egész emberiség iránt érzett lángoló szeretetéből kifolyólag azt mondta: „Neveljük szociálissá az egész társadalmat.” Kövesd e nagy ember példáját, hisz ő az, ki meg tudja ítélni, és becsülni a tanító munkáját. Ő mondta: „A tanító a nép embere; köze él s felette áll; szenvedéseit szemléli és maga is nyogi, de műveltségre folytat a kellő szociális hivatottsággal is rendelkezik, fölvilágosítani s utbagazítani a népet.” A tanító a társadalmi alakulások terén döntő befolyással lehet. S a társadalom az istenragadó, hazátlan szociáldemokrácia leverését, a ker. kulturán kívül, a tanítóktól várja. Fel tehát a munkára, hass, alkoss te néptanító, te a nemzet olcsó napszámosa! Felűst talán te rád is nem-sokára a jólét napja. A szövetezetek, egyesületek megalakításában, vezetésében és fejlesztésében vedd ki a részedet, áldás fogja kísérni munkádat.

5. Már félig végezte el munkáját az, ki azt okosan kezdte: Többet beszél, mint érvel. Okosan, és szerényen pedig az cselekszik, kinek elméje ki van művelve, ítélőképpessége fejlett, értelme világos. Ki volna ez más, mint az kit a tanító az iskolában jól nevelt és tanított. Ő az, kinek szive, esze összhangban, szép harmóniában oly irányban van művelve, hogy az élet ére bajai közt, megtalálja a helyes irányt, mely földi és túlvilági boldogsághoz vezet. A tanító azonban ma már nem elégedhetik meg azon munkával, melyet az iskolában végzett, munkájának befejezését az iskolán kívül is kell folytatnia. Nem elég ugyanis, hogy megtanul a gyermek olvasni, hanem az olvasást, az önművelődés e hatalmas eszközt meg is kell vele kedveltetni. E munka kezdődik az iskola, folytatást nyer az ifjusági egyesület s végződik a kath. körök könyvtáraiban. A sajtó, az ismeretterjesztés hatalmas eszköze, hatása olyan, mint a víz. A sebes vízár magával ragad mindent; az olvasmányok egy táborba terelik az emberek ezreit. A tiszta víz éleszt, tisztít, az iszapos elmetet, piszlit. A jó olvasmány nevel, a rossz ront. Legyen a tanítónak gondja, hogy a könyvtárakban jó irányú könyvek legyenek. Vigyázzon a tanító, hogy a nép ker. irányu lapot olvasson, van ilyen is, csak pártolni kell azokat, hogy kiszoruljanak az erkölcsrontó sajtóakarók, a gomba módra szaporodó szenny-lapok.

6. Ha az orvos gyógyítani akar, meg kell előbb ismernie a betegséget, kutatni annak okát, ezt megszüntetve, kezdeni csak meg a gyógyulást. Beteg - a társadalom, fereg rágja gyökerét. A nép estleg, lelkileg satnyul, eddig nem ismert beteg-

ségek sorvasztják az emberek ezreit. A hülyék, munkakerülők ezreit nem képesek befogadni az e célra alapított intézetek. Es ki merné kétségbe vonni azt, hogy e bajok oka az iszákosság, mely terjed és szedi áldozatait. Ismervén tehát a baj okát, ezt kell elavoltítani és gyógyítani a beteg társadalmat. Alapjában csak a törvényhozás segíthet legjobbat. Tiltsák be a sok pálinkamérés, emeljék fel a szesz adóját, csukassa be vasárnap délelőtt a kocsmákat, és kevesebb lesz azok száma, kik hat napi munka után szeszese italok mellett tivornyázva gyűjtik ez erőt a testi és lelki megújulást a jövő heti munkára.

(Folyt. köv.)

Iskolai értesítők.

II.

Felsőbb leányiskola.

Egész éven át éber figyelemmel kísértük városunk ezen új tanintézetének életét s jókarral emlékeztünk meg róla mindanniszor, valahányszor a nagy nyilvánosság előtt ünnepeivel megjelent. Szívesen tetük ezt, mert erős meggyőződésünk, hogy a felsőbb leányiskolára szükség van.

Ne értsen bennünket senki félre. A túlhajtott feminizmusnak nem vagyunk barátai; a női prole-tárok számának szaporítását is perhorreskáljuk: de — talán furcsán hangzik első pillanatra állításunk — épen ezért vagyunk barátai a felsőbb leányiskolának. A tapasztalat bizonyítja ugyanis, hogy a polgárelányiskola épen azért, mert növendékeit 14 éves korukban világá bocsátja, sokkal több félművelt nőt és így proletiárt produkál, mint a felsőbb leányiskola. Az előbbinek hiányos, mert befejezetlen nevelését csak oly szülők pótolhatják gyermekeiknél, kiknek megvan az anyagi erejük arra, hogy őket tanulmányaik folytatására idegenbe küldhessék, vagy költéses és mégis egyedül házi nevelésükrol (nevelők útján) gondoskodhassanak.

Ezen a hiányon segít két év óta városunkban a felsőbb leányiskola, mely a város nagyobb műveltségre komolyan törekvő leányait épen abban a két évben helyezi a gondos iskolai fegyvelm védő szárnyai alá, épen akkor nyújtja nekik a magasabb műveltség, a tágabb szellemi látóker megszerzésének lehetőségét, mikor a fiatal leány-lélek az előbbre legjobban rászorul s az utóbbi befogadására a legfogékonyabb.

Mennyi veszélyöl, mennyi káros behatástól óvja meg a felsőbb leányiskola növendékeit 15—17 éves korukban, azt csak az tudja kellőképpen mérlegelni, aki a polgáriskolát elvégzett leányok jórzésének üres, idelöliti szorakozásokban, silány s legfőbbször minden válogatás nélkül olvasott regények élvezésében kimerülő életét figyelemmel kíséri. Míg a végzett „polgárista”, különösen, ha szerényebb sorsu család gyermeke, nem egyszer mindentelke egyesületek „János-” és egyéb ünnepelein kates értékű versek szavalásával (tündöklő s gyűjti az éretlen babérok s mellette reggelig táncol, addig a „felsőbb leány” készül az előad-sokra, az iskola jótékony fegyvelme alatt áll s lelkét a szolid ismeretek elsajátításával műveli és nemesíti.

Bougaud mondotta valahol: „Megjaitanók a nevelést, a gyermeket, az ifjuságot, az emberi-séget s megmenetenők századunkat a szörnyül vallási válság nyomása alól, ha sikerülne meg-váltatnani az anyák lelkét.” Alighanem ezek a gondolatok lelkesítették a mi derék Duded Jánosunkat, hogy évtizedes önfeláldozó munkával megteremtse a nyitrat katolikus felsőbb leány-iskolát, mert látta, érezte, hogy 14 éves korukig nevelt leányokkal semmire sem lehet menni. A jellemképzés épen az ezután következő évek feladata. A polgári iskolát végzett leány lelkét, főle, ha a családi körülmények kevésbé kedvezők, néhány hitvány regény, egy-két korai táncmulatság pár hónap alatt letarolja.

Ha hozzá vesszük ehhez azt, hogy nagyobb műveltségű nő épen műveltségénél fogva is méltóbb társa a művelt férjnek s rendszerint (kivételek is vannak) szerencsésében, halásosabban foly be a családi élet kialakításába, elmondottuk mindazon okokat, melyek bennünket a felsőbb leányiskola barátaiá avattak.

Szükségesnek tartottuk hosszasanban foglal-kozni a felsőbb leányiskola hivatalosával annál is inkább, mert épen a közelmúltban hangzott el a nagy nyilvánosság előtt oly kritika, mely semmi másról, egyedül az intézmény teljes fejrelmére-séről tett tanúbizonyoságot.

Érnek a város legjobbjai által már több mint egy évtizede sürgetett és sokak által, sajnos, kellőképen még ma sem értékelt — iskolának ez évi értesítője fekszik előttünk, mely hűségesen beszámol az év történetéről. Ebből az értesítő-ből tudjuk meg, hogy a községi polgári leány-iskola ez évvel végleg megszűnt városunkban s helyét adott a hat osztályú felsőbb leányiskolának.

Megtudjuk az igazgató jelentéséből azt, hogy ez az átalakulás a városnak jóformán egy krajcárjába sem került, mert, míg a két év előtti tandíj 3839 koronát tett ki, addig a tavali 7798 koronára, az idei 8838 koronára rugott; vagyis az intézetet anyagi szempontból komoly emberek előtt támadni nem lehet.

Az értesítő első helyét Takács Sándor-tanárnak „A magyar vámrendszer az Arpadok és Anjouk alatt” című értékes, nagy gondal készített, de szerintünk általános érdeklődést felkelteti kevésbé alkalmas értekezése foglalja el.

A növendékek száma év végén 183 volt, ebből római katolikus: 85, görök keleti: 3, ág. ev.: 5, ev. ref.: 21, izraelita: 69. Kiálló jele annak, mennyire megérti a zsidóság a magasabb műveltség szükségességét.

Az igazgatói jelentés érdekes tényt beszél el, mikor elmondja, hogy már 1894-ben, tehát 13 évvel ezelőtt 40 bizottsági tag sürgette a felsőbb leányiskola-felállítását.

A tanártestület a hitoktatókon kívül 9 tagból állott, melyet a különféle komoly és „iskola”-betegségek alaposan meggyomorítottak. Ez a betegségi ügy, mely elég súlyos arra, hogy jövő évre a tanártestület kebelében többszörös elbocsátás folytán beálló változást provokáljon, képezte forrását azon kelletéknél meg nem fontolt kritikának, melyben az év folyamán az intézetnek része volt. Az iskola jóhírneve érdekében óhaj-tjuk, hogy a jövőben ezek az anomáliák megszűnjenek. Elvégre beteg mindenki lehet; de a hivatottaknak erős kézzel kell megakadályozniok, hogy a megbetegedések a tanártestület egyes tag-jainál sportív váljanak.

Az intézet a növendékek vallás-erkölcsös nevelésére kiváló gondot fordított. A jutalmazott növendékek száma örvendetesen nagy; mi nemcsak a tanulók ambíciójáról, de az intézet iránt érdeklődő jövevők nagy számáról is tanuszkodik. A jutalomkönyvek között — s ezt szívesen konstatáljuk — találjuk a katolikus szépirodalom több kiváló termékét is.

A tanulók egészségi és fegyelmi állapota kielégítő volt, a tanulmányi előmenetel örvendetes, amennyiben tiszta kitűnő volt a II. osztályban 2, a III.-ban 1, az V.-ben 2, a VI.-ban 4. Általános jeles az I. osztályban 7, a II.-ban 5, III.-ban 5, IV.-ben 10, V.-ben 9, VI.-ban 4. Az V-ik osztályban még általános elégséges sincs egy sem, a VI.-ban van egy. Két tantárgyból bukott 3 tanuló. Tizenkét évesnél fiatalabb növendék volt év-élen 67, tizenöt évesnél idősebb 39.

A 104 lapra terjedő értesítő a jövő tanévre szóló utmutatás zárja be.

Szerkesztői üzenetek.

K. K. Sóska. Le vagyunk pipálva. Hét fertály esztendőig kegyes volt megirtani lapunkat, amelyről tudja, hogy drága és keserves pénzünkbe kerül s hét fertály esztendő múlva kegyeskedik megizenni, hogy amire nem fizetett elő, arra nem szokott utófizetni sem. Tetszik tudni, mi erre a gvallériára a feleletünk: a 21. korona tartozást kifizetjük a magunk sovány erszényéből. Így aztán mégis Nagyságod lesz lepipálva.

M. Feleletünk ez: Hogy egy bizonytalan ekzsztencia-cíajú újságíró valakit állandón és ok nélkül a személyétlen támad, ezt csak két okból lehet: vagy megfizette magát olyan által, akinek az ilyen támadások érdekében állanak; vagy pedig zsarolni akar. Szóval revolvérzsurnalista. Mi ezzel régóta tisztában vagyunk.